

גימפל תם

א.

א

איך בין גימפל **תם** איך האלט מיך נישט פאר קיין **נאך** פארקערט. נאך די לנט רופן מיך מיט אזא צונעמעניש. מהאט מיך אנגעהויבן רופן אזוי נאך אין חדר. זיבן צונעמען האב איך געהאט, ווי יתרו: טראם, המוראייל, הארפלאקס, לעקיש, גלאמפ, שמויגער און תם. דער לעצטער נאמען האט זיך צו מיר צוגעקלעפט. וואס איז געווען מיין נארישקייט? באטר מהאט מיך גרינג געקאנט אפנארן, מהאט געזאגט: גימפל, דו ווייסט, די רביצין איז געלעגן געווארן, בין איך נישט געקומען אין חדר, נו, האט זיך ארויסגעוויזן אז ס'איז געווען א ליגן. פון וואגען האב איך דאס געזאלט וויסן? ווייל זי האט נישט געהאט קיין גראבן בויך. נו, האב איך נישט געקוקט אויף דער רביציגס בויך, איז דאס א נארישקייט? אבער די קונדסיס האבן געלאכט, געכיכעט, מיר אקעגנגעזאגט און מיר אפ געלייענט א קריאת שמע-לייענען; אל מלך, קאטשע דריי דין, אנשטאט ראשיניקעס, וואס מ'טיילט ביי א קימפעטארין, האט מען מיר ארענגעשטופט א הויפן ציגן-באקעס. ווי איר קוקט מיך אן בין איך נישט געווען קיין מלופ-קינד. אז כ'האב דערלאנגט א פאטש האט מען געווען קראקע. אבער כ'בין בטבע נישט קיין שלעגער, כ'טראכט; זאל מינגס איבערגיין. דעריבער האט מען איך מיר א קונה.

כ'בין געגאנגען פון חדר און הער ווי א הונט בילט, כ'האב נישט קיין מורא פאר קיין הינט, אבער כ'ווייל נישט אנהייבן מיט קיין פלע. ער קאן א מאל זיין משווע און אז ער טוט דיר א בייס, וועט דיר קיין טאטער נישט העלפן, נו, האב איך געמאכט פייס. כ'טו א קוק; דער גאנצער מארק קוילערט זיך פון געלעכטער. ס'איז נישט געווען קיין הונט, נאך וואלף-לייב גנג עליין השנאבל, ווי האב איך דאס געקאנט וויסן? אז ר'האט פארט געהוילט ווי א צויג.

אז די עכבראשים האבן דערשמעקט, אז כ'לאז מיך נאך, האט יעדער איינער געפרוווט ס'מול, גימפל, דער קייסער קומט קיין פראמפאל; גימפל, די לבנה איז אראפגעפאלן אין טורבין; גימפל, האדעלע שמויש האט געבונען אן אוצר הינטערן באד, און איך, גולם, האב געגלייבט, ווארעם ערשטנס קאן אלץ טרעפן, ווי ס'שטייט אין פרק, כ'געדענק שוין נישט ווי אזוי צווייטנס האב איך שוין געמוזט גלייבן, אז גאנץ קהל פארלייגט זיך אויף א מענטש! טאמער האב איך א מאל געפרוווט זאגן: ע, ס'איז צופלינטנס, איז געווארן א שווערעניש. אלע זענען געווארן פערער און פלאם, טטנשט, גלייבסט נישט אזא זאך, האלטסט גאנץ פראמפאל פאר לינגער, וואס האב איך געזאלט טאן? כ'האב געגלייבט און זאל די לצים ווייל באקומען.

א יתום בין איך געווען, דער זיידע, וואס האט מיך געהאדעוועט, האט שוין געשמעקט צו דער ערד, בקיצור, מהאט מיך אוועקגעגעבן צו א בעקער, נו, פֿרענט שוין נישט וואס דארט האט זיך אפגעטאן. יעדע מויד און יעדעס ווייבל, וואס איז געקומען אפבאקן א בעקן קיבלעך אדער טריקענען א בלעך פֿארפֿל האט מיך געמוזט כאטש איין מאל אפנארן, גימפל, אויפן הימל איז א יריד, גימפל, דער רש האט זיך אפגעקעלט און געהאט א זיבעלע, א קו איז געפֿלויגן איבערן דאך און געלייגט מעשענע אייער, א מאל קומט א ישיבה-בחור קויפֿן א פֿלאמפלעצל און ער טוט א זאג: דו, גימפל, שארסט מיט דער לאפעטע און דרויסן איז געקומען משיח, ס'איז תחית-המתים, ביסט טטנשט, זאג איך, מהאט דאך נישט געהערט בלאזן שופֿר, זאגט ער: ביסט טויב? און אלע נעמען שרייען: מיר'ן געהערט, געהערט, אזוי ווי ער רעדט קומט ריצע די ליכטציערין און טוט א רוף מיט איר היינזעריק קול; גימפל, דינע טאטע-מאמע זענען אויפגעשטאנען פֿון קבר, זיי זוכן דין ארום.

אני גימפל תם, אין אני רואה את עצמי שוטה. אדרכה. אבל הבריות מכנים אותי בשם הזה. עוד בימים שלמדתי ב"חדר" נתנו לי את השם הזה. וכינתו בשעתו, שבעה שמות היו לי: טיפש, שוטה, חמור, סוס, גולם, בטלן ותם. והשם האחרון דבק בי, ולמה תם דווקא? קל לשטות כי. אומרים לי: "גימפל, יודע אתה, הרבנית ילדה."

ועל כן לא הלכתי ל"חדר". אחר-כך נתברר, שלא היו דברים מעולם. ומנן היה לי לדעת? ובכן, לא ניכר בה כלל שכרסה בין שיניה. אבל אני מעולם לא נתתי עיני בכרסה של הרבנית!.. וכי יש בכך כדי להעיד שתם אני? אבל הקונדסים מוסיפים לצחוק ולגחך ולכזכר סביבי, וקריאת שמע הם קוראים לעומתי: "אדוני אלוהינו מלך, פלפל ומלח..." ובמקום הצימר קים שמחלקים בבית היולדת, הם תוחבים חופן גללי עזים בידי, אבל אני עיניכם הרואות, איני מין החלושים. ולו סטרתי למי מהם על פיה, היה צועק עד לב השמים, אלא שמטבעי איני בעל-זרוע. אומר אני בלבי: הנח להם להללו; ועל כן הם מוסיפים ומשטים בי.

פעם אחת, בדרכי לחזור מן ה"חדר", שמעתי כלכ נובח. מטבעי איני מתירא מכלבים, אבל גם איני מבקש לי שום פסק עם כלב, שמא שוטה הוא, ונשיכת כלב שוטה, כל הרופאים שבעולם לא יעלו לה ארוכה. ובכן, מהירתי והסתלקתי משם. מביט אני סביבי, והנה כל השוק כולו צוחק צחוק גדול. לא כלב נבח, אלא וולף-ליב גנב. והאת מנן היה לי לדעת? הרי כיללת כלבה היתה אותה יללה.

ומאחר שהירחי אותם קונדסים שקל לשטות בי, ניסו איש-איש את מזלו:

"גימפל, הצאר בא לפראמפול."

"גימפל, בטורבין נפלה הלבנה משמים."

"גימפל, הודילה-חולדה מצאה אוצר מאחורי בית-המרוחץ."

ואני, גולם שכמוני, האמנתי, שכן ראשית, הכול עלול לקרות, ככתוב בפרקי אבות, אלא שאיני זוכר את הפסוק כלשונו. ושנית, אנוס הייתי להאמין, שהרי כל הציבור כולו נטפלים לאדם אחד!

ואילו העזתי ואמרתי:

"אה, משטים אתם בי."

אז היתה קמה מהומה. ואנשים היו מתחילים לקרוא ככעס:

"וכי מה עולה על דעתך? האם כל יושבי פראמפול שקרנים בעיניך?" ומה יכולתי לעשות? האמנתי, ובלבי אמרתי: יבוסם להם לליצינים. יתום הייתי. סבי, שבכיתו גדלתי, כבר הריח את ריח הקבר, ועל כן שלחוני להיות שוליה של אופה. ואילו ימים היו לי אותם ימים! כל אשה ונערה, שבאו לשם לאפות להן מיני ריקקים או פתיחים, ראו חובה לעצמן לשטות בי לפחות פעם אחת:

"גימפל, יריד יש בשמים."

"גימפל, הרב ילד עגל בחדש שביעי."

"פרה פרחה לה על הגג והטילה ביצים של פליז."

פעם אחת בא בן ישיבה אחד לקנות לו עוגית ואמר לי:

"אתה, גימפל, עומד לך כאן ורודה במרדך, ובחורץ ביאת המשיח, תחית המתים."

"הכיצד?" אני אומר, "הן לא נשמע קול שופר."

אמר לי:

"חזירש אתה?"

הכול עונים אחריי אמן:

"נשמע, נשמע."

ועוד הוא מדבר נכנסת רייצה מתקינת-הנרות וקוראת בקולה הצרוד:

"גימפל, אביך ואמך קמו מקבריהם. הם מבקשים אותך."

האמת היא, שידוע ידעתי, שלא היו דברים מעולם. מכל-מקום, כך וכך אמרו הבריות, ואני לבשתי את מקטורתי ויצאתי. אולי בכל-זאת קרה משהו, ומה כבר אפשרי אם אצא ואראה כמר-עיני? נו, אל תשאלו איזה הילולה וחינה עשו לי! ואז נדרתי נדר, ששוב לא אאמין לכלום. אבל גם זה לא עלה בידי, כל-כך כלבלו את דעתי, עד שלא מצאתי את ידי ואת רגלי.

הלכתי אל הרב לבקש עצה ממנו. אמר לי:
"נאמר: 'מוטב לו לאדם להיקרא שוטה כל ימיו מלהיעשות שעה אחת
רשע לפני המקום'. ואתה, אין אתה שוטה — הם השוטים. שכן המלכין
פני חברו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא."
ואף-על-פי-כן שיטתה כי כתו של הרב. בדרכי לצאת מחדר בית-הדין,
אמרה לי:

"ולכותל נשקת?"

אמרתי לה:

"לא, על שום מה?"

אמרה לי:

"דין הוא: הונכס אצל הרב מנשק לכותל בצאתו."

ובכן, נשקתי למוות הפתח. וכי מה היה לי להפסיד בכך? והיא מילאה
שחוק פיה. ומה רבותא? לא שיטתה אלא בגימפל חם.

כבר ביקשתי לצאת לעיר אחרת, אלא שבינתים התחילו משדכים אותי.
משדכים? לא נתנו לי מנוח. כך וכך דיברו על לבי, עד שכבדה אוזני
משמוע. לא מן הנערות הצנועות היתה המשודכת, ונגבו את דעתי-שכתולה
היא. חירת היתה, ושידלוגי שאינה אלא מעמידה פנים להתנאות. ממור
היה לה, ואמרו: אחיה הקטן הוא. צעקתי:

"חבל על זמנכם. לעולם לא איכנס לחופה עם הזונה הזאת."

אמרו לי:

"אילו דיבורים אלה? אינך מתבייש? עתיד אתה לתת את הדין על
הוצאת לעז על כתישראל."

ראיתי שלא בקלות אימלט מידיהם ואמרתי בלבי: זאת כפרתי, אשה
נשאת — אדון היהיה בכיתך. ואם נוח לה הדבר, יהיה נוח גם לך. ועוד
אמרתי: אין אדם יוצא מן העולם בלא פגע. קמתי והלכתי אל בכתת-החומר
שלה שעל החולות, וכל הכנופיה הולכים אחרי, משל דוב אני, והם מרדפי.
מכל-מקום, משהגענו אל הבאר, עמדו. נתייראו לפתוח בדברים עם אלקה,
שלשונה חדה כחער. נכנסתי אל הבית. כל הבקתה כולה חדר אחד היא.
ורצפה היא. מכותל אל כותל מתוחזים חבלים. ולבנים מתייבשים עליהם.
יחפה היא עומדת לה אצל הגיגית ומכבסת לבנים. לגופה שמלה פשוטה
של כותנה. שתי צמות מוגבהות לה על ראשה מזה ומזה, דרך בת-ערלים.
להבדיל, עצרתי את נשימתי. דומה שכבר ידעה מי אני, שכן הציצה כי
ואמרה:

"תראו מי בא! הגולם בכבודו ובעצמו. מצא לך מקום ושכ."

הכול סיפרתי לה. דבר לא העלמתי.

"אמרי לי את האמת," אמרתי לה. "באמת בתולה את? והמזיק יחיאל
באמת אחיך הוא? אל תשטי בי," אני אומר, "יתום אני."

"אף אני יתומה," היא מחזירה לי תשובה. "ומי שמשטה בך, ישתטו בני
מעיו. אבל אל ידמו להם הבריות שקל לשטות בי. רוצה אני," היא אומרת,
"חמישים זהובים נדוניה ופרנסת-כלה. נלא, הם יכולים לנשק לי, אחת-
יודע-איפה..."

אמרתי לה:

"הרי נדוניה הכלה נותנת ולא החתן."

אמרה לי:

"אל תעמוד עמי על המיקח. כן — כן, לא — לך וחזור אל המקום

שכאת ממנו."

אמרתי בלבי: זה הקמח לחם לא יעשה. אבל בני עירנו אינם עניים. נתנו
לה כל מה שביקשה והכיסוני לחופה. באותם ימים פרצה מגפה של מחלות
מעים במקום. את החופה העמידו בשערי בית-הקברות, סמוך לבית-
הטהרה. שחו בני החבורה לשכרה, וכשעת כתיבת הכתובה אני שומע את
הדין שואל:

"גרושה היא הכלה או אלמנה?"

"גרושה ואלמנה," מחזירה הגבאית.

ברגע ההוא חשכו עיני, אבל מה יכולתי לעשות? לברוח מן החופה?
והאנשים מנגנים ורוקדים, קנה אחת מרקדת לפני וחלה בידה. האיש
אשר על הטקס פותח ב"אב הרחמים" לעילוי נשמות הורי הכלה. תינוקות
של בית-רבן מטילים קוצים וברקנים, כאילו צום תשעה באב היום. מתנוד-
דרשה נערכו בשפע: קרש לקיצוץ איטריות, ערבה, דלי, מטאטאים, תורר
דים ועוד כלי-בית למכביר. מעיף אני מבט על סביבותי, ומה אני רואה?
שני בחורים נושאים עריסת-תינוקות.

הלמאי זאל איך זאגן, כ'האב גאנץ גוט געווסט, אז ס'איז נישט געשטויגן
נישט געפלויגן, אבער פֿארט, מענטשן רעדן, כ'האב אָנגעטאָן דעם שפענצער
און גיי אַרויס, אפֿשר יאָ, וואָס פֿאַרליר איך דאָ? נור, האָט מען מיר געמאַכט
אַ קאַצן-מוזיק מיט אַ פעקל. כ'האב געטאָן אַ נדר מער גאַרנישט צו גלייבן,
האָט ווידער נישט געטויגט. מ'האָט מיך אַזוי צעמישט, אז כ'האב שוין נישט
געווסט וווּ אַינן און וווּ אויס, כ'בין אַוועק צום רב פֿרעגן אַן עצה. זאָגט
ער: ס'שטייט: בעסער זיי אַ שוטה אַלע יאָרן איידער איין שעה אַ רשע.
דו ביסט, זאָגט ער, ניש' קיין נאַר. די נאַראַנים זענען זיי, ווייל אז מ'פֿאַר-
שמטט דעם אַנדערן, פֿאַרלירט מען יענע וועלט. פֿון דעסט וועגן האָט מיך

דעם רבֿס טאַכטער אָפֿגענאַרט. אז כ'בין אַרויס פֿון בית-דין-שטוב, זאָגט זי:
האָט שוין געקוּשט די וואָנט? זאָג איך: ניין. צו וואָס? זאָגט זי: ס'איז

דאָ אַזאָ דין, אַז מ'קומט צום רבֿ קושט מען די וואָנט. נו, מ'נעסט האַלבן,
האָב איך געטאָן אַ קוש אין בנשטילדל. ס'קאַסט מיך טייער? און זי טוט
אַ בעטש אַרויס מיט אַ געלעכטער. באַוויין אַ קונץ און געלייזט ביי גימפלען.
כ'האָב שוין געוואָלט אַוועק אין אַן אַנדער שטאַט, אבער דערווייל האָט
דער עולם מיר גענומען רעדן אַ שידוך. ס'הייסט גערעדט? מ'האָט מיר די
פֿאַלעס אָפֿגעריסן. כ'האָב געקריגן אַ וואַסער אין אויער. זי איז געווען

אַ וועבל, האָט מען מיר אַינגערעדט, אַז זי איז אַ מויד. זי האָט געהונקען
אויף אַ פֿוס, האָט מען מיר אַינגעשמועסט, אַז זי מאַכט זיך אַזוי, פֿון שווינקייט

וועגן. זי האָט געהאַט אַ ממור, האָבן זיי געזאָגט, אַז ס'איז אַ יונגערער
ברודער, כ'האָב געשריגן: אומזיסט אַזערע רייד. כ'על מיט דער הור צו

דער חופה ניש' גיין, האָבן זיי געטענהט: אַז דו רעדסט שוין יאָ אַזוי שייין,
וועט מען דיר נעמען צום רבֿ און וועסט צאָלן קנס, ווייל האָט געמאַכט

אַ שם אַ ייִדישער טאַכטער. כ'האָב געזען, אַז כ'על שוין קיין גאַנצער פֿון
זייערע הענט נישט אַרויס, טראַכט איך: מ'ען כפרה איז עס. איך בין דער

מאַנצביל, נישט זי, אויב ס'איז איר ליב, איז מיר נחא. צווייטנס, מ'קאָן
דאָך נישט שטאַרבן אין ליבטערדאָקל. כ'בין אַוועק צו איר אין ליימענעם

היזל אויפֿן זאַמד, און די גאַנצע קאַפּעליע איז מיר נאַכגעגאַנגען, ווי אַ בערד-
טריבער. ווען מ'איז צוגעקומען צום ברונעם, האָבן זיי זיך פֿון דעסט וועגן

אָפֿגעשטעלט. מיט עלקען האָבן זיי מורא געהאַט אַנצוהייבן, זי האָט געהאַט
אַ מעלכל ווי אויף שרויפֿן, כ'בין אַרײַן אינעווייניק, ס'גאַנצע הויז איז געווען

אַ שטיבל אַן אַ בריק, פֿון וואָנט צו וואָנט זענען געווען פֿאַרצויגן שטריק
און ס'האָט זיך געטריקנט וועש. זי איז געשטאַנען אַ באַרוועסע ביי דער

באָליע און געוואַשן גרעט. אַנגעטאָן איז זי געווען אין אַ באַרעכטן קליידל.
זי האָט געהאַט צוויי צעפעלעך, ווי להבדיל, אַ שיקסע, פֿאַרדרייט אין ביידע

זנטן אין קרענצלעך, ס'האָט מיר אַזש פֿאַרפֿאַרט דעם אַטעם. זי האָט שוין,
אַ פֿנים, געווסט ווער כ'בין, ווייל זי טוט אויף מיר אַ קוק און זאָגט:

— סקאַצל קומט, ראיז דאָך דאָ, דער יאָלד, נעם אַ בענקל און ווער
צעזעצט.

כ'האָב איר אַלץ דערציילט, גאַרנישט געלייקנט. זאָג מיר דעם אמת,
זאָג איר, ביסטו אויף דער וואָר אַ בתולה און איז טאַקע דער יונג יחיאל

מויק דען ברודערל? מאַך ניש' אויס מיר קיין חוזה, זאָג איר, ווייל כ'בין
אַ יתום. כ'בין אויך אַ יתומה, ענטפֿערט זי, און ווער ס'מאַכט אויס דיר

חוזה, דעם זאל אַנטוואַקסן אַ חוזה אויף דער נאַז. נאַר זאָל ק'קלע-קהל נישט
מיינען, אַז מ'קאָן אין מיר האָבן ס'גענאַר, איך וויל, זאָגט זי, פֿאַרצויק גילדן

נדן און אַן אויסשטענער. ווען נישט, קאַנען זיי מיר קושן אין ווי-הייסט-
מעדעס (זי'ט גערעדט געמיינע רייד). זאָג איך: נדן גיט דאָך די כלה, נישט

דער חתן, זאָגט זי: דינג דיר ניש' מיט מיר, יאָ — יאָ, ניין — ניין, גיי
פֿון וואָנען ביסט געקומען. כ'האָב שוין געמיינט, אַז ס'עט פֿון דעם טייג קיין

ברויט ניש' זיין, אבער ס'איז נישטאָ קיין אַרעם קהל. מ'האָט איר אַלץ
נאַכגעגעבן און מ'האָט געמאַכט אַ חתונה. ס'איז גראַד געווען אַן אונטערגאַנג

פֿון לאַקסיירעך און די חופה האָט מען געשטעלט אויפֿן בית-עולם לעבן
טהרה-שטיבל, די חברה-לפֿש האָבן זיך אַנגעשיכורט. ביים שרייבן די כתובה

94

"ועניסה לשם מה?" אני שואל.
אומרים לי:

"אל יטריד הדבר את דעתך. כל רע אין בה. להזיק לא תזיק, ואולי אף תועיל..."
ראיתי ששיטו בי. ואולם, מצד אחר, מה יש לי להפסיד? אמרתי בלבי:
אמתין ואראה מה ילד יום. וכי עיר שלמה כשגעון תנהג?

ב.

בלילה הלכתי ובאתי אצל מיטתה של אשתי, אבל היא לא הניחה לי לשכב על-ידיה.

"הכיצד?" אומר אני, "הרי לשם כך נכנסנו לחופה, לא כן?"

אמרה לי:

"נידה אני."

אמרתי לה:

"הכיצד? הרי רק אתמול הוליווך כשירה ונגינה לטבילת-מצווה."

אמרה לי:

"לא הרי אתמול כהרי היום, ולא הרי היום כהרי אתמול. ואם אין דעתך נוחה, הסתלק לך מכאן."

קיצורו של דבר, ישבתי והמתנתי. לא עברו ארבעה חודשים, ואשתי מקשה ללדת. כל יושבי פראמפול ממלאים פיהם שחוק. אבל מה היה לי לעשות? הריהי סובלת כאבים חזקים ומטפסת על הקירות ממש.

"גימפל", היא צרעקת, "קורבה שעתי מחול לי!"

הבית נתמלא נשים. מרתיהות הן קדרות מים, כאילו לטהרת המת. צעקותיה עולות עד לב השמים. לא היה לי אלא ללכת אל בית-המדרש לומר תהילים. והדבר נשא חן בעיני בני העיר. עמדתי לי בפינה אחת וביקשתי רחמים, והם מנענעים בראשם לעומתי ואומרים לי:

"התפלל, התפלל. אין דיבור עושה עיבור."

פרחת אחד תחב קש כפי ואמר: "קש וגבבה — מאכל בהמה." חי אלוהים, היה משהו בדבריו!

כן זכר ילדה למזל טוב. ובליל-שבת עלה השמש על הבימה, הכה על העמנד והכריז:

"הנגיד ר' גימפל מזמין את הציבור לסעודה לכבוד הולדת בן זכר." כל בית-המדרש המה בקולות צחוק. פני להטו. אבל מה היה לי לעשות? אחרי ככלות הכול, אני הוא בעל-הכרית. מחצית בני העיר באו אל ביתי. לא היה שם עוד מקום אפילו לראש סיכה. נשים הביאו קערות אפונה מפר לפלת, ומן המסבאה שלחו תבינות בירה. אכלתי ושתיתי עם המסובים, והם כירכוני ברכת מזל טוב. אחרי-כך היתה ברית-מילה, ולרך הנימול נתתי את שמו של אבי עליו השלום.

הלכו כל האורחים והניחו אותי לבדי עם היולדת, והיא הוציאה ראשה מבין וילונות המיטה וקראה לי אליה.

"גימפל", היא אומרת, "מה לך כי תחריש, כאילו טבעו כל ספינותיך ביס?"

"מה אומר ומה אדבר?" אני אומר. "מעשה נאה עשית לי! ואילו ראתה אותי אמי בכך, היתה ממחרת להוציא את נשמתה כפעם השנייה."

אמרה לי:

"מטורף אתה, או מה?"

"איך יכולת לשטות בי כל-כך?" אני אומר.

"מה לך?" שואלת היא. "כבר אין לך דבר אחר לחשוב עליו?"

ראיתי שאין לי אלא לדבר עמה גלויות. אמרתי לה:

"וכי כך עושים ליתום? ממזר ילדת."

אמרה לי:

"אל תתן העתק לדברי שטות, בנך הוא."

ב

הער איך ווי דער דיין פֿרעגט: איז די כלה אַ גרושה, אָדער אַן אַלמנה? בייִדע, ענטפֿערט די גבאיטע. ס'איז מיר געוואָרן פֿינצטער אין די אויגן, אָבער וואָס האָב איך געקאָנט טאָן? אַנטלויפֿן פֿון אונטער דער חופּה? מ'האָט אָפּגעשפּילט און אָפּגעטאַנצט. אַ באַבע האָט מיר אָקענגעטאַנצט מיט אַ קוילעטש, דער בדתן האָט געמאַכט אַן אל מלא רחמים. חדר-יונגלעך האָבן געוואָרפֿן שטעכלקעס, ווי תּשעה-באַב. ס'איז געפֿאַלן אַ סך דרשה-געשאַנק; אַ לאַקשנברעט, אַ מולטער, אַ שאַף, בעזעמער, קאַכלעפֿל, אַ גאַנצע באַלעבאַטישקייט. כּיטו אַ קוק; צוויי יונגען טראָגן אַ וויג, וואָס עפעס אַ וויג? פֿרעג איך. זאָגט מען מיר: זאָל דיר דער קאַפּ נישט דאַרן, ס'איז רעכט. ס'עט צו ניץ קומען, כּיהאָב שוין געזען, אַז מ'האָט מיך געפֿירט אין באַד אַריין, אָבער צוריקגעשמועסט, וואָס האָב איך דאָ אַראַלויירן? כּיהאָב מיר געקלערט; כּיעל אַפּוואַרטן און זען ס'גרייטע. אַ גאַנצע שטאַט איז דאָך נישט משוגע.

בני נאָכט בין איך געקומען צום ווייבס געלעגער, אָבער זי לאָזט מיך נישט אַרײַן, סטייטש, זאָג איך, דערויף האָבן מיר חתונה געהאַט? זאָגט זי: כּיבין טריף געוואָרן, ס'הייסט, טענה איך, מ'האָט דאָך ערשט נעכטן דיך געפֿירט מיט פֿלי-זמר אין מיקוה אַרײַן. זאָגט זי: היינט איז נישט נעכטן און נעכטן איז נישט היינט, אויב ס'געפֿעלט דיר, נישט, נעם ס'פעקל, בקיצור, כּיהאָב געוואַרט, ס'גייט נישט אַוועק פֿיר חדשים און מנינע נעמט גיין צו קינד. גאַנץ פֿראַמפּאַל האָט געלאַכט אין די פֿויסטן אַרײַן, אָבער וואָס האָב איך געקאָנט טאָן? זי איז פֿאַרט געלעגן אין יסורים, זי האָט געריסן די ווענט, גימפל, שרייט זי, כּיבין פֿאַרבנן, זי מיר מחל! די שטוב איז געוואָרן פֿול מיט וויבער, מ'האָט געטראָגן טעפּ וואָסער, ווי צו טהרה. די געוואָלדן זענען געגאַנגען צום הימל, הכלל, כּיבין אַוועק אין בית-מדרש זאָגן תּהילים. מער האָבן די ווילע-יונגען נישט געדאַרפֿט, איך בין געשטאַנען אין אַ ווינקל און געבעטן גאָט, און זיי האָבן אויף מיר געשאַקלט מיט די קעפּ. זאָג, האָבן זיי מיר אונטערגעגעבן חשק, פֿון זאָגן ווערט מען נישט טראָגן, איינער אַ שנעק האָט מיר דערלאָנגט אַ שטריוויש צום מויל; אַ בהמה דאָרף עסן שטרוי, כלעבן, ראיזו גערעכט געווען אויך.

זי איז צום מזל געלעגן געוואָרן און געהאַט אַ בן-זכר, פֿרייטאָג צו נאָכט טוט דער שמש אַ שפּאַן אַרויף אויפֿן באַלעמער, דערלאָנגט אַ קלאַפּ אין שולחן און רופֿט אויס: הנגיד ר' גימפל פֿאַרבעט דעם גאַנצן עולם אויף אַ שלום-זכר, ס'גאַנצע בית-מדרש האָט געלאַכט, ס'פּנים איז מיר פֿאַרפּאַשט געוואָרן, אָבער וואָס האָב איך געקאָנט טאָן? כּיבין פֿאַרט געווען דער בעל-ברית, ס'איז זיך אַנגעלאָפֿן אַ האַלבע שטאַט, מ'האָט קיין שפּילקע נישט געקאָנט אַרײַנשטעקן, וויבער האָבן געבראַכט געפֿעפֿערטע אַרבעס און מ'האָט געקריגן פֿון שענק אַ פעסעלע ביר, כּיהאָב געגעסן און געטרונקען גלייך מיט אַלעמען און מ'האָט מיר געוונטשן מזל-טובּ. דערנאָך האָט מען געמאַכט אַ ברית און כּיהאָב אַ נאַמען געטאָן דעם יונגל גאָך מנין טאַטן עליר-השלום, אַז אַלע זענען אַוועק און איך בין געבליבן מיט דער געווינעריין אַליין, האָט זי אַרויסגעשטעקט דעם קאַפּ פֿון פֿאַרהאַנג און מיך צוגערופֿן צום בעט, גימפל, זאָגט זי, וואָס שווינגסטו? אַ שיף מיט וויערמילך איז דיר אונטערגעגאַנגען? וואָס זאָל איך רעדן, זאָג איך, שיינ האָסטו מיר אָפּגעטאַן, ווען מנין מאַמע וואַלט דאָס דערלעבט, וואַלט זי נאָך אַ מאָל געשטאַרבן, זאָגט זי: ביסט מטורף אָדער וואָס? סטייטש, זאָג איך, ווי מאַכט מען דאָס אַ מאַנצביל אַווי צום נאָר? וואָס טוט זיך מיט דיר? פֿרעגט זי, וואָס האָסטו דיר אַרײַנגענומען אין קאַפּ אַרײַן? כּיהאָב געזען, אַז כּימוז מיט איר רעדן אַפֿענע דיבורים, זאָג איך: אַווי טוט מען מיט אַ יתום? אַ ממזר האָסטו געבוירן, זאָגט זי: שלאָג דיר אַרויס פֿון זין די נאַרישקייטן.

"היכיד?" אני מוחה. "הרי נולד שבועה-עשר שבועות לאחר החתונה!" אמרה לי:

"נולד כחודש השביעי."
אמרת לה:

"אין בן חמישה נעשה בן שבועה."

והריהי פותחת ואומרת, שסכתא היתה. לה, וגם היא ילדה כחודש החמישי להריונה, והיא וסכתא דומות זו לזו כשתי טיפות מים. וחזרות ונשבעת היא מיני-שבועות, עד שגם לו אמרן גוי ביריד, היית מאמין לו. לאמיתו של דבר, לא האמנתי; ואולם משחזרתי על דבריה אלה למחרת באוזני מלמד-תינוקות אחד, אמר לי, שאותו דבר בדיוק אירע לאדם וחזרה בגמרא מסופר, שהם עלו על המיטה שנים, וארכבה ירדו מעליה.

"כל אשה הריהי ככתבתה של חוה," הוא אומר. "ובמה פחותה אלקה מחוה?"
זאת היתה תשובתו, ואפשר לומר שדחו אותי בקש. אבל מצד אחר, באמת מי יודע טיבם של דברים שכאלה. הרי אומרים, שלישו עצמו לא היה כלל אב.

כבר התחלתי שוכח את צרתי. את התינוק אהבתי אהבה גדולה, ואף הוא אהב אותי. כל אימת שראה אותי, היה מנענע את ידיו הקטנות כמבקש שאקחהו בזרועותי. וכאשר חלה או ככה, אני היחיד שהרגיע אותו. קניתי

לו טבעת של עצם למשחק וכיפה קטנה רקומה זהב. כל שני חמישי הייתי מזמן אל ביתנו אחד מאותם מכשפים, שילחש לו לחשים כנגד עין הרע. באותם ימים עברתי עבודת פרך. חינוך בבית, ההוצאות גדולות, ולא אשקר, גם את אלקה לא שנאתי כלל. היא מחרפת ומגדפת ומקללת אותי, ואני עפר תחת כפות רגליה. ואיזה כוח יש לה! די שתעיף בך אחד ממבטיה, וניטל ממך כוח הדיבור. ואילו נאומים היא נואמת! מלאי אש וגופרית, ואף-על-פי-כן מלאי חן. שפתים ישק! את דמי היא שופכת, ואני מתייסר ושוחק. לעת ערב אני מביא לה לחם שחור וכן חלה אחת ועוגיות-פרג שאפיתי למענה. גנב נעשיתי בגללה, ואני גונב כל מה שאני מניח עליו את ידי: עוגות ורקיקים, צימוקים ושקדים. מי יתן, ויסולח לי חטאי זה: מקורות חבשילים וחמין של שבת, שהנשים מניחות בתנור האופה, אני מוציא חתיכות בשר, גושי פשידיה, רגל של עוף, חתיכת מצי ועוד כהנה וכהנה, ככל שמעלה היד. והיא אכלה ויפתה ושמנה. כימות חול איני לן בבית, ובבילי שבת אני בא אצלה, אבל חסיד היא מוצאת עילה לשלחני מעל פניה. עתים יש לה צרבת, עתים היא חשה דקירות בצלעה; פעמים היא נתקפת שיהוק ופעמים כאב-ראש, ועוד מחורשי נשים למיניהם! אל תשאלו כאלו יסורים אני מתייסר! ומוסיף על כל אלה אחיה, הממזר, שהלך וגדל. הכה אותי, ואני מבקש להחזיר לו, וביר-ברגע היא פותחת את פיה ומקללת קללות נמרצות בל-כך עד שחשכות עיני, עשר פעמים ביום היא מאיימת עלי בגט. אחר במקומי כבר היה בורח אל קצה העולם; ואילו אני מטבעי מן הנעלבים שאינם עולבים. וכי מה אעשה? כחפנים נתן לך הקדוש-ברוך-הוא, שא בעול!

לילה אחד אירעה תקלה במאפייה; התנור נתבקע וכמעט פרצה דלקה. והואיל ולא היתה לי עבודה, הלכתי אל ביתי. אומר אני בלבי: אטעם פעם אחת טעמה של שינה על מיטה ביום חול. על קצות האצבעות נכנסתי, בחשאי, כדי לא להעיר את התינוק, והנה אני שומע נחרה כפולה. אחת דקה ואחת מעין חרחור של שור שחוט. מיד עלה בי חשד. מתקרר אני אל המיטה, וחשך עלי עולמי! לצדה של אלקה שוכב גבר. אחר במקומי היה מקים מהומה שכזאת, עד שכל העיר היתה מתקלחת ובאה; ואילו אני אמרתי בלבי: "עלול אני להעיר את התינוק! אפרוח זה מה חטא?" ובכן, יצאתי משם כלעומת שבאתי וחזרתי למאפייה, הטלתי את עצמי על שקי-הקמח, ועד דמדומי-שחר לא עצמתי עין. כל גופי הרעיד כאחוד-קדחת, ואני אומר בלבי: "ידי לך להיות חמור. שוב לא יניח גימפל שישטו בו.

טיפשותו של גימפל אף היא יש לה גבול."

עם שחר הלכתי אל הרב לשאול בעצתו, ורעש גדול קם בעיירה. מיד שלחו את השמש לקרוא לה. באה אשתי והתינוק בזרועותיה. ומה, סבורים אתם, עשתה? כפרה ככול!

"יצא האיש מדעתו," אומרת היא. "לא היו דברים מעולם."

נזפו בה, התרו בה, דפקו על השולחן, והיא בשלה: עליה מעלילים עליה. והקצבים והסייסים עומדים לצדה. שוליה של קצב אחד בא אלי ואומר לי:

ס'איו דין קינד. ווי אזוי איז דאס מין קינד, טענה איך, אז האסט עס געהאט זיבעצן וואכן נאך דער חתונה? דערציילט זי מיר א מעשה, אז ס'איו א זיבעלע. זאג איך: א זיבעלע איז נישט קיין פֿינגֿטל. נעמט זי טענהן באשר זי האט געהאט א באבען, האט זי אין גאנצן געטראגן פֿינגֿה חרשים און זי געראט אין איר אַרַיַן ווי צוויי טראַפנס וואַסער. זי שווערט דערבײַ מיט אַווינע שװועות, אַז מױזאַלט געקאַנט גלייבן אַ גוי אױפֿן ירד, דעם אמת געזאָגט, האָב איך נישט געגלייבט; אָבער אַז כײַהאַב מאַרגן אײבערגערעדט מיט אַ מלמד, האָט ער מיר געזאָגט אַז אַזאַ זאַך ווערט געבראַכט אין דער גמרא. אַדום און חוה זענען אַרױף אױפֿן בעט צוויי און אַרַפֿ זענען זיי פֿיר. נה זאָגט ער, יעדער אײשה איז דער מוטער חוהס אַן אוראײַניקל, און וואָס איז עלקע ערגער פֿון חוה? אַזוי צי אַזוי, מײַהאַט מיר פֿאַררעדט די צײַן. און צוריקגעשמועסט, ווער ווייסט? אַט זאָגט מען דאָך, אַז סײַוױל האָט אין גאַנצן קײַן טאַטן נישט געהאַט.

כײַהאַב שױן אָנגעהױבן פֿאַרגעסן מײַן בראַך. כײַהאַב ליב געהאַט סײַקינד אַ געוואָלט און ער האָט מײַך אױך ליב געהאַט. ווי נאָר רײַהאַט מײַך דערזען, אַזוי האָט ער אָנגעהױבן מאַכן מיט די הענטלעך, כײַזאַל אים נעמען, אַז רײַהאַט זיך געריסן אַדער זיך פֿאַרקעכט, האָט אים קײַנער נישט געקאַנט אַנזשטילן אַחוץ מיר. כײַהאַב אים געקױפֿט אַ בײַנערן בײַגעלע, אַ קאַפֿעלע געליישט מיט גאַלד. יעדן מאָנטאַג און דאַנערשטאַג האָט מען אים געטאַן אַ בײַן אױג און כײַבין געלאָפֿן אָפֿשפרעכן, געאַרבעט האָב איך דעמאָלט ווי אַן אַקס. אַז סײַאױו דאָ אַן עױפֿעלע אין הױו, איז סײַאָדערפֿעניש גרעסער. הלמאַי זאָל איך ליגן זאָגן? כײַהאַב זי, עלקען, אױך נישט פֿאַנט געהאַט. זי האָט מײַך געױדלט און געשאַלטן און איך בין איר געקראַכן אונטער די נעגל. אױ, האָט זי געהאַט אַ כוח! אַז זי האָט אױף דיר אַ קוק געטאַן מיט איר קוקעלע, ביסטו געוואָרן אַ געפֿעלעטער. הײַנט אירע רײַדעלעך? זי שיט מיט פֿעך און שוועבל און סײַאױו מלאַ-חן, אױסצוקושן יעדעס וואָרט, זי קריכט דיר אַרַיַן אין דער זיבעטער ריפּ און דו ליגסט אױפֿן פֿיעקעליק אין געהאַקטע ווונדן און ווילסט נאָך, עלעזי אַ געבראַנטס, אין אַוונט האָב איך איר אַחוץ ברויט געבראַכט אַ חלה, וואָס כײַהאַב אײַגנס אָפֿגעבאַקן פֿאַר אירעס וועגן, און אַ פֿאַר זעמעלעך, כײַבין צוליב איר געוואָרן אַ גנבֿ און געלקחנט וואָס כײַהאַב נאָר געקענט; דאָ אַ שטיקל כּוּכּן און דאָרט אַ מאַקאַ-ראַנדל, פֿון דאַנען אַ ראַזשינקע און פֿון דאָרט אַ מאַנדל. סײַזאַל מיר צו קײַן גנאי נישט זײַן; כײַפֿלעג עפֿענען שבת טשאַלענטער און אַרױסנעמען אַ פֿאַדעם פֿלייש, אַ פֿיצל קוגל, אַ קעפל, אַ פֿיסל, אַ שטיקל קישקע, וואָס סײַהאַט זיך געלאַזט. זי האָט געגעסן און געוואָרן שײַן און פֿעט. אַ גאַנצע וואָך האָב איך נישט גענעכטיקט אין דער הײַם, פֿרײַטאַג צו נאַכט פֿלעג איך קומען צו איר, נאָר זי האָט אַלע מאָל געהאַט אַן אױסרײַד, דאָ האָט איר געברענט אונטערן לעפֿעלע און דאָ האָט זי געשטאַכן אין דער זינט; דאָ האָט זי געהאַט אַ שלוקעכץ און דאָ אַ קאַפּווייטאַג. הײַנט די ווייבערשע שאלות! פֿרעגט נישט, כײַבין אױסגעריסן געוואָרן. דערצו איז דער ברודער אירער, דער ממזר, אונטערגעוואַקסן, ער האָט מײַך געשלאָגן און אַז איך האָב געוואָלט צוריקטאַן, האָט זי דערלאָנגט אַ מענה-לשון, אַז סײַאױו מיר גרין געוואָרן פֿאַר די אױגן, צען מאָל אין טאַג האָט זי מיר געוואָרפֿן דעם גט פֿאַר די פֿיס, אַן אַנדערער אױף מײַן אַרט וואָלט אַנטלאָפֿן וווּ דער שוואַרצער פֿעפֿער וואַקסט; אָבער איך בין בטעם אַ פֿאַרשוויגער, נה, הכלל, וואָס זאָל מען טאָן? אַז גאָט גיט פֿלייצעס, מוז מען שלעפֿן דעם פֿאַך.

אין אײַנער אַ נאַכט האָט געטראָפֿן אין דער בעקערײַ אַ צרה: דער אױוון האָט געפֿלאַצט און סײַאױו שײַער נישט געוואָרן אַ שרפֿה. אַזוי ווי כײַהאַב נישט געהאַט וואָס צו טאָן, בין איך מיר אַוועק אַהיים, לאַמִּיד, טראַכט איך, אױך אַ מאָל פֿאַרזוכן דעם טעם פֿון שלאָפֿן אין בעט אין אַ מיטן מיטוואַך. כײַהאַב נישט געוואָלט אױפֿוועקן סײַפֿעלע און בין אַרַיַן אין דער שטיל, אױף די שפּיץ פֿינגער, כײַקום אַרַיַן אין מײַן שטיבל און עפעס הער איך אַ טאַפֿלט שנאַרכן, אײַן שנאַרך אַ דינער און דער אַנדערער — ווי פֿון אַ געקױלעטן אַקס. די מעשה איז מיר באַלד נישט געפֿעלן, כײַגי צו צום בעט און סײַווערט מיר פֿינצטער אין די אױגן; לעבן עלקען ליגט אַ מאַנצביל.

אן אנדערער אויף מיין ארט וואלט געמאכט א געשריי, און א האלבע שטאט
וואלט זיך צונויפגעלאפן; אבער איך האב געטראכט: צו וואס איבערוועקן
ס'קינד? וואס איז דאס שוועלבעלע נעבעך שולדיק? מילא כ'בין צוריק
אוועק אין דער בעקניג און זיך אוועקגעלייגט אויף די זעק מעל. כ'האב
בין פאר טאג נישט געקאנט קיין אויג צוטאן. ס'האט מיך געווארפן ווי אין
קדחת. גענוג טראכט איך, געווען אן אייזל. גימפל וועט זיך מער נישט
לאזן אנפנען אן אויער. צו גימפלס נארישקייטן איז אויך דא א גרענעץ.

אין דער פרי בין איך אוועק צום רב פֿרעגן א שאלה. אין שטעטל איז
געווארן א הארמידער. מ'האט גלנך געשיקט נאך איר דעם שמש. מיין ווייב
איז געקומען מיטן קינדעלע אויף די הענט. און וואס, מיינט איר, האט זי
געטאן? געלייקנט שטיין און ביין, ראיו, זאגט זי, פֿון זינען אראפ. כ'ווייס
נישט פֿון קיין פיתרון און פֿון קיין חלום. מ'האט אויף איר געשריגן, זי
געווארנט, געקלאפט אין טיש, נאך זי בלייבט ביים איריקן; מ'מאכט אויף
איר א פֿאלשן בילבול. די קצבים און די פֿערהענדלער האבן זיך געשטעלט
אויף איר צד. א קעלעריונג קומט צו מיר צו און זאגט מיר: ביסט בע
אונדז א געצעטלער. דערווייל האט ס'קינד זיך גענומען ריפֿטן און זיך
נעבעך אינגערעכט. אין בית-דין-שטוב איז געשטאנען אן אַרונ־קודש און
מ'האט זי אוועקגעשיקט.

איך זאג צום רבין: וואס זאל איך טאן? זאגט ער: מוסט זי באַלד
גטן. און אז זיט נישט נעמען קיין גט? פֿרעג איך. זאגט ער: וועסטו
איר אנהענגען. זאג איך: גוט, רבי, כ'על מיך איבערקלערן. ס'איז נישטאָ
וואָס צו קלערן, זאגט דער רב, טאָרסט מיט איר נישט זיין אונטער איין
באַלקן. און אז כ'על וועלן זען ס'קינד? — פֿרעג איך. דאָרפֿסט נישט
זען ס'קינד, זאגט דער רב, זאל זי גיין, די זונה, צוזאמען מיט אירע
ממורים! ער גיט אַרויס א פסק, אז כ'טאָר אַפֿילו איר שוועל נישט איבער-
טרעטן. קיין מאָל נישט, ווי לאַנג כ'על לעבן.

ביי טאָג האָט עס מיך אַזוי נישט געאַרט. מילא נח טראַכט איך, דער
בלאַטער האָט געמוזט פּלאַצן, אַבער ביי נאַכט, אַז כ'האָב מיך אַוועקגעלייגט
אויף די זעק, איז מיר געוואָרן ביטער. אַ בענקשאַפֿט האָט מיך אַנגעכאַפֿט
צו איר און צום קינד. כ'האָב געוואָלט זיין אויף איר ביין, נאָר דאָס איז
מיין אומגליק: כ'קאָן נישט זיין ביין. ערשטנס, טראַכט איך, מאַלע אַ מענטש
באַנאָרישט זיך. מסתמא האָט דער יונגאַטש, געמאַכט צו איר אַן אייגל,
אַפֿשר איר געגעבן אַ מתנה, און אַ נקבָה האָט לאַנגע האָר און אַ קורצן
שכל, האָט ער זי איבערגערעדט. צווייטנס, אַז זי לייקנט אַזוי, אַפֿשר איז
עס געווען אַ פֿאַרבלענדעניש? ס'טרעפֿט אַ מאָל מ'זעט עפעס אַ געשטאַלט,
צי אַ מענטשעלע, נאָר אַז קומסט צו נאָענט, לאַזט זיך אויס אַ טיפֿך, אויב
אַזוי, געשעט דאָך איר אַן עוולה. ווי כ'טראַכט אַזוי, הייב איך אַן צו וויינען.
כ'האָב אַזוי געהעשעט, אַז ס'מעל איז נאָס געוואָרן. צו מאַרגנס אין דער פֿרי
בין איך אוועק צום רב און געזאָגט, אַז כ'האָב געהאַט אַ טעות. דער רב
האַט פֿאַרשריבן מיט אַ גענדזענער פּען און געענטפֿערט, אַז ער וועט שיקן
אַ שאלת-תשובָה. ביז דעמאָלט טאָר איך מיך צום ווייב נישט דערנענטערן.
אַבער כ'האָב געמעגט איר שיקן מיט אַ שליח געבעקט און געלט אויף איר
אויסקומעניש.

דרש פֿערטל יאָר האָט געדויערט ביז די רבנים זענען צווישן זיך דורכ-
געקומען, בריוו זענען געגאַנגען אַהין און צוריק. כ'האָב נישט געוויסט,
אַז מ'קען לערנען אַזוי פֿיל תורה וועגן אַזאַ זאַך. אין דער צייט האָט עלקע
אויסגעטראָגן און געהאַט נאָך אַ קינד. ס'איז דאָס מאָל געווען אַ מיידל.
כ'בין שבת געווען אין שול און געמאַכט דער האַבערין אַ מי שברך. מ'האַט
מיך אויפֿגערופֿן צום ספֿר און כ'האָב געגעבן אַ נאָמען, נאָך מיין שוויגער
עליה־שלום. די באַדינוגען, וואָס זענען אַריינגעקומען אין דער בעקעריי,
האַבן געהאַט וואָס צו דרעשן מיט די צינגער; גאַנץ פֿראַמפֿאל האָט זיך
געקויקט מיט מיין שאַנד. אַבער איך האָב בעי מיר אַפּגעפּאַסט פֿון הינט
אַן אַלץ צו גלייבן. וואָס קומט אַרויס אַז דו גלייבסט נישט? הינט גלייבסטו

"אתה, כבר שמנו עליך עין. זה כבר אתה חשוד בעינינו."
ובינתיים החל התינוק לבכות ולעשות את צרכיו. בכית-הדין עמד ארוך
הקודש. ונאלצו להוציאה משם ואת התינוק עמה.

אמרתי לו לרב:

"מה אעשה?"

אמר לי:

"חייב אתה לגרשה מיד."

"ואם לא תסכים לקבל גט?" אָני שואל.

אמר לי:

"תקבלו על-כורחה."

אמרתי לו:

"ובכן, רבי, אעייך בדברי."

"דבר זה אינו צריך עיון," אמר הרב. "אסור לך לדרור עמה תחת קורת-גג
אחת."

"וכשארצה לראות את התינוק?" אני שואל.

"אין אתה צריך לראות את התינוק," אמר הרב. "תסתלק לה הזונה
וממוזיה עמה."

והוא מוציא פסק-דין, שאסור לי אפילו לעבור את סף הבית. לעולמי-
עולמים. כל ימי חיי.

במשך היום לא הוטודתי מכן. ואמרתי בלבי: הרי היה הדבר צפוי —
סופה של מורסה שהיא פורצת החוצה. אבל בלילה, בהיותי שרוע לי על
השקים, התעצבתי מאוד אל לבי. תקפו עלי געגועים אליה ואל התינוק.
ביקשתי לכעוס עליה, אבל זאת היא צרתי בדיוק: איני יכול לכעוס כעס של
ממש. ראשית, אני אומר בלבי, אפשר שתיכנס בו באדם רוח שטות. ודאי
הציק לה אותו כרנס ששכב עמה, או מתנה נתן לה, ורוב הנשים שערן

ארוך אבל דעתן קצרה. והיא נתפתחה לו. שנית, אם היא כופרת במעשה
כפירה גמורה, אולי לא היה כל זה אלא פרי דמיוני? עתים אדם רואה דמות
אדם או ננס ומשהוא מתקרב אליה — עורבא פרת. ואם כן הדבר — אני
עושה לה עוול. ועוד אני מהרהר לי את כל ההרהורים האלה, אני פורץ
בבכי. בכי גדול כליכך בכיתי, עד שנוטב כל הקמח שמתחתי. למחרת
בבוקר נכנסתי אצל הרב ואמרתי לו, שטעות היתה בידי. כתב הרב מה
שכתב בקולמוס של נוצת-ארוז ואמר שישוּב ויעיין בדברי. ובינתיים אטר עלי
להתקרב אל אשתי. אבל רשאי הייתי לשלוח אליה על-ידי שליח דברי
מאפה ומעות לפרנסתה.

ג.

תשעה חודשים עברו עד שבאו הרבנים לכלל הסכמה ביניהם. מכתבים
הריצו הלך ושוב. לא העליתי על דעתי, שמקרה שכזה דורש ידענות
מופלגת כל-כך. בינתיים הרתה אלקה וחזרה וילדה. הפעם ילדה בת. בשבת
הלכתי אל בית-הכנסת וביכרתי "מי שבירך". עליתי לתורה, לתינוקת נתתי
את שמה של חמותי עליה השלום. וכל הריקים והפוחזים הנכנסים אל
המאפייה אינם חדלים לקשקש בלשונם. כל פראמפול כולה נתמלאה רוח
חיים על שום בושחי וקלוני. ואילו אני גמרתי בלבי, שמכאן ואילך אאמין
לכל דבר. ואם לא תאמין, איזו תעלת תצמח לך מכן? היום אינך מאמין
באשתך, מחר אינך מאמין באלוהי ישראל! כל יום ויום שלחתי לה על-ידי

שוליה אחד, שגר בשכנותה, לחם שחור ופת-חייטים, ולעמים הוספתי עוגה, לחמנייה, כעכים, ולעת מצוא גם חתיכת דובשנית, ריקק או כרוכית וכל מה שהשיגה ידי. השוליה בחור טוב-לב היה, ולא פעם הוסיף לה דבר מאכל משלו. לפנים היה מתגרה בי, צובט בחוטמי, בועט בי, ואולם, משהתחיל יוצא ונכנס בביתי נעשה יידותי וחביב.

"גימפל", הוא אומר לי, "אשה טובה לך ושני תינוקות נאים. איך ראוי להם".

"ומה דעתך על פטופטי הבריות?" אני שואל אותו.
"בני-אדם לשונם ארוכה ואך מלהגים הם", הוא משיב, "תן דעתך עליהם כעל שלג של אשתקר".

יום אחד שלח הרב וקרא לי ואמר:
"מובטח לך, גימפל, שטעית?"
ואני אומר: "ודאי, רבי."
"הכיצד?" הוא אומר. "הרי במועניך ראית."
"ודאי צל ראיתי", אני אומר.
"צל?" הוא שואל. "צל של מה?"
"צל של קוה".

"אם כן", הוא אומר, "יכול אתה לחזור אל ביתך, ותחזיק טובה לרב מיאנוב. פסוק סתום ברמב"ם הוא מצא, המכריע את הכף לטובתך".
תפסתי בידו של הרב ונשקתי. תחילה ביקשתי למהר ולרוץ אל ביתי. אחר-כך נמלכתי בדעתי: מוטב שאשוב אל מלאכתי ובלילה אלך אל ביתי. מלה לא אמרתי לאיש, אף שבלבי גאתה שמה של יום-טוב. הנערות והנשים הוסיפו להתגרות בי, כדרך כל יום, ואילו אני אומר בלבי: דברו כאוות-נפשכם, אבל האמת צפה ועתה כשמך על פני המים. אם הרמב"ם אומר מותר — מותר!

בלילה, לאחר שכיסיתי את העיסה שתתפח, נטלתי כיכר-לחם ושקיק קמח קטן ויצאתי ללכת אל ביתי. בשמים עמדה לבנה במילואה והכוכבים נצנצו עד אימה. הולך אני קדימה בצעדים מהירים, ולפני רץ צל ארוך. הימים ימי חורף, ויורד שלג. ביקשתי לומר, אבל הלילה כבר היה בעיצומו, וחששתי להעיר את הישנים. ביקשתי לשרוק, אבל נזכרתי שאסור לשרוק בלילה, שכן שריקות מביאות את השדים. ועל כן אני מתריש ומחיש את צעדי ככל יכולתי. כלבים בחצרות הגויים שומעים את צעדי ונובחים עלי. ואילו אני אומר בלבי: חרצו את לשונכם! אינכם אלא כלבים! ואילו אני כן-אדם, בעל לאשה מהוגנת ואב לילדים מוצלחים.

מתקרב אני אל ביתי, ולבי דופק כלבו של שורד. אין בי כל פחד, אבל לבי דופק בחזקה, ובכן, כבר מאוחר לסגת. חרש אני מסיט את הבריה ונכנס. אלקה כבר ישנה. אני עומד ומסתכל בעריסה. התריסים מוגפים, והלבנה מאירה דרך הסדקים. אני רואה את פניה הקטנות של החינוקת ומיד, בורבג, היא מתחכבת עלי. ומבקש אני לנשק כל עצם מעצמותיה הקטנות. אחר-כך אני מתקרב אל המיטה. ומה ראוות עיני? אלקה שרועה לה על המיטה, ולצדה שוכב לו השוליה. הלבנה נעלמה באחת. עיני חשכו. די ורגלי מרעידות. שיני נוקשות זו לזו. הכיכר נשמט מיד, ואלקה אשתי ננערת ושואלת:

"מי שם, אה?"

"אני הוא", אני ממלמל.

"גימפל?" היא שואלת. "מה לך כאן? חשבתי שאסרו עליך."
"הרב התיר", אני משיב ומרעיד כולי כאחוד-קדחת.

גיש' דעם וויב, מארגן וועסטו נישט גלייבן אין גאט. כ'האב איר יעדן טאג גע- שיקט מיט א געזעל, וואס האט געווינט אין שכנות, א קארנברייטל, א ווייצנ- ברייטל און א מאל צוגעלייגט א שטריצל, א פלעצל, א פאך אייער-ביגעלעך, און אז ס'האט זיך גראד געמאכט: א שטיקל באבעלע, א פענעץ לעקער, א קיכל, א רעפלט פלאדן, וואס ס'איז ארינגעפלאן. דער געזעל איז געווען א גוטאָרציקער יונג. ער האָט איר נישט איין מאָל צוגעלייגט געבעקס פֿון זיין חלק. פֿריער פֿלעגט ער זיך טשעפען צו מיר, מיר שנעלן אין דער גאָ, שטאַרכן אין די זנטן, אָבער זינט ראיין געוואָרן אַן אַרטיגער און מנין שטוב, איז ער געווען ווי צו אַ מפה צוצולייגן. העי, דו, גימפל, האָט ער מיר געזאָגט, האָסט אַ וויל וויבל און צוויי פֿאַנע קינדערלעך. ביסט זיי אָסור גיש' ווערט, וואָס זאָסטו דערצו וואָס ליבט רעדן? — האָב איך אים געפֿרעגט. מענטשן האָבן לאַנגע צינגער, מאַטלען זיי — האָט ער געענטפֿערט — זאָל עס דיך אָרן ווי דער פֿאַרייקער פֿראַסט.

אין איינעם אַ טאָג האָט דער רב געשיקט גאָך מיר און ער זאָגט: ביסט זיכער, גימפל, אַז האָסט געהאַט אַ טעות? זאָג איך: אַוודאי, רבי. סטונטש, זאָגט ער, האָסט דאָך אַליין געזען, ס'האָט געמוזט זיין אַ שאַטן, זאָג איך. אַ שאַטן, פֿרעגט ער, פֿון וואָס? און איך ענטפֿער: פֿון אַ באַלקן. נו, זאָגט ער, קאָנסט צוריקגיין אַהיים. האָסט אַלץ צו פֿאַרדאַנקען דעם יאָנעווער רב. ער האָט געפֿונען אַ פֿאַרוואַרפֿענעם רמב"ם. איך האָב אַ כאַפּ געטאָן דעם רבינס האָנט און אַ קוש געטאָן. אין אַנהייב האָב איך געוואַלט גלזך אַהיימליפֿן, אַ קלייניקייט, מ'זעט נישט אַ וויב און קינדער אַזוי:

לאַנג, דערנאָך טראַכט איך: איכיל בעסער זיך אומקערן צו דער אַרבעט און אַהיימיגין ביי נאָכט. איך האָב קיינעם נישט געזאָגט קיין וואָרט, נאָר אין האַרץ איז געווען יום-טוב. די מוידן און די וויבלעך האָבן, ווי יעדן טאָג, זיך גערייצט מיט מיר און געמאָכט אויס מיר ס'עשפעט, נאָר איך טראַכט מיר: רעדט אַיפֿגאַרטלדיק. דער אמת איז אַרויס. ווי בויםל אויפֿן וואַסער. אַז דער רמב"ם זאָגט כּשר, איז כּשר.

ביי נאָכט, גאָך דעם ווי כ'האָב צוגעדעקט ס'טייג ס'זאָל יוירן, נעם איך מיר מנין פֿאַרציי ברויט, שיט אַן אַ זעקעלע מיט געבנטלט מעל און לאָז מיך גיין אַהיים. אין הימל שטייט אַ פֿולע לבנה און די שטערן פֿינקלען סכּנת-נפֿשות. איך שפּאַן און פֿאַרויס לויפֿט אַ לאַנגער שאַטן, ס'איז געווען ווינטער און אַ פֿרישער שניי איז געהאַט אַנגעפֿאַלן, מיר ווילט זיך זינגען, נאָר ס'איז שוין שפּעטלעך און כ'על גישט גיין אויפֿוועקן די באַלעבאַטיים. כ'וויל פֿיפֿן, נאָר דאָ דערמאָן איך מיר, אַז מ'טאָר נישט פֿיפֿן קעגן נאָכט צו, וויב מ'רופֿט די שדים, שווינג איך און שפרנז אַזוי גיך ווי כ'קאָן. הינט אין די גוישע היף דערהערן מ'זעט טריט אין בילן אויף מיר, נאָר איך קלער מיר, שרינט אויף די ציין, איר זענט פֿלבים און איך בין אַ מענטש, אַ מאָן פֿון אַ ליטטיש וויב, אַ טאַטע פֿון געראַטענע קינדערלעך.

איך קום צו צו מנין הנזל און ס'האַרץ נעמט מיר קלאָפֿן ווי ביי אַ גולן, כ'האָב נישט קיין פּחד, נאָר ס'האַרץ זעצט: בוך, בוך... נו, פֿאַרפֿאַלן. כ'עפֿן אויף שטילערהייט ס'קייטל פֿון דער טיר און קום אַריין, עלקע שלאָפֿט שוין, כ'בלנט שטיין און טו אַ קוק אויף דער וויג. דער לאַרן איז פֿאַרמאַכט, אָבער דורך די שפּאַלטן שנינט אַריין די לבנה, כ'זע דאָס קליינע פּנימל פֿון דעם מיידעלע און כ'קריג עס גלזך ליב, אַט אַזוי, מיט איין מאָל, כ'זאָלט איר שוין געקאָנט אויסקושן אַלע ביינדעלעך. דערנאָך דערנענטער איך מיך צום בעט, און וואָס, אַ שטייגער, זע איך דאָרט? עלקע ליגט און לעבן איר — דער געזעל. די לבנה האָט זיך מיט איין מאָל אויסגעלאָשן. פֿאַר די אויגן איז מיר פֿינצטער חושך. הענט און פֿיס ציטערן מיר, די ציין נעמען מיר פּויקן, ס'ברויט טוט מיר אַ פֿאַל אַרויס פֿון די הענט. מנין וויב וועקט זיך איבער און פֿרעגט: ווער איז דאָרט, האָ...?

— דאָס בין איך — מורמל איך.

— גימפל? — פֿרעגט זי — ווי נעמסטו דיך עפעס אַהער? דו מענטש דען? — דער רב האָט געהייסן — ענטפֿער איך און ס'וואַרפֿט מיך ווי

אין קדחת. הער מיך אויס, גימפל, זאגט זי, גיי ארויס אין דרויסן צום קעמערל און גיב א קוק צו דער צייג. זי איז, דוכט זיך, הולה, כ'האב פֿאַרגעסן צו דערמאָנען, אָז מיר האָבן געהאַט אַ צייג, דערהערט, אָז די קאַזע איז נישט מיט אַלעמען, גיי איך אַרויס אויפֿן הויף. ס'איז געווען אַ וויל באַשעפֿעניש. כ'ביין צו איר געווען צוגעבונדן ווי, להבדיל, צו אַ מענטש.

כ'גיי צו צום קעמערל מיט שטרויכלענדיקע טריט און עפֿן אויף ס'טירל. די צייג שטייט אויף די פֿיר פֿיס. כ'טאָפּ זי אַרום, צי זי ביי די הערנער, ריר אָן איר אַנטער. כ'זע נישט קיין שום שלעכטס, אַוודאי זיך אַנגעפֿרעסן מיט צו פֿיל קאַרע, קלער איך, אַ גוטע נאַכט דיר, קאַזעלע, זאָג איך, זי מיר געזונט און שטאַרק; און די שטומע חיה ענטפֿערט מיר אַפּ מיט אַ מע, אַ שטייגער ווי זי וואָלט מיר געוואָלט זאָגן אויף שטום-לשון; אַ שיינעם דאַנק.

איך קער זיך אום און זע, אָז דער געזעל איז אויסגערונען, וווּ פֿרעג איך, איז דער יונג? וואָס פֿאַר אַ יונג? — פֿרעגט צוריק מן וויב. ס'טעטש, זאָג איך, דער געזעל, ביסט דאָך מיט אים געשלאָפֿן, וואָס ס'האָט זיך מיר געחלומט די נאַכט, און יענע נאַכט, טוט מן וויב אַ רוף, זאָל אויסגיין צו דין קאַפּ און צו דין לייב און לעבן, נישט אַנדערש, זאָגט זי, נאָר אַ נישט-גוטס האָט זיך אין דיר באַזעצט און פֿאַרבלינדט דיר די אויגן. זי טוט אַ געשריי: דו ניכטהניק, דו מאַנאַבל, דו צוריקגעשריגענער, דו קאַלטן, אַרויס פֿון דאַנען, וואָרן כ'על מאַכן אַ געוואָלד, וועט גאַנץ פֿראַמפֿאַל זיך צונויפֿקומען, איידער וואָס איידער ווען טוט אַ שפּרינג אַפֿער איר ברודער פֿון הינטערן פּיעקעליק און דערלאַנגט מיר מיט דער פֿויסט אַ ועץ גלייך אין נאָקן אַריין, כ'האָב געמיינט, ר'עט מיר דעם געניק צע-ברעכן, כ'האָב פֿאַרשטאַנען, אָז עפעס איז דער מער מיט מיר און כ'טענה צו איר: מאַך נישט ס'לייטישע געלעכטער, מער, זאָג איך, פֿעלט נישט, נאָר מ'זאָל מיר מאַכן אַ שם אָז כ'האָב צו טאָן מיט יענע לייט, קיינער וועט זיך נישט צורירן צו מן געבעקס, כ'האָב זי ווי ס'איז אַנגענומען, נו, אַ סוף, זאָגט זי, לייג דיך און ווער ראָד געבראַכן.

צו מאַרגנס האָב איך אַוועקגערופֿן דעם געזעל אויף אַ סוד, הער מיך אויס, ברודער, זאָג איך, אַווי און אַווי, וואָס זאָגסטו? קוקט ער מיך אָן ווי כ'וואָלט אַראַפּגעפֿאַלן פֿון דאָך, כ'לעבן, זאָגט ער, גיי אַריין צו אַ רופֿא, אַדער צו אַן אַלטער גויע, כ'האָב מורא, זאָגט ער, אַ ס'פֿעלט דיר אַ קלעפּקע

אין קאַפּ, נאָר מן כּפֿרה ביסטו, איכיל קיינעם נישט דערציילן, פתח שין שאַ, און אַווי איז געבליבן.

צו מאַכן אַ לאַנגע מעשֶׁה קורץ, כ'האָב אַפּגעלעבט מיט מן וויב איבער צוואַנציק יאָר, זעקס קינדערלעך האָט זי מיר געהאַט; פֿיר מיידלעך און צוויי יינגלעך. אין דער צייט האָבן פּאַסירט אַלערליי זאַכן, נאָר כ'האָב נישט געזען און נישט געהערט, כ'האָב געלייבט און ווייטער גאַרנישט, דער רב האָט מיר אַנומלט געזאָגט; אָז דו גלייבסט, איז וויל דיר, ס'שטייט, אַז אַ צדיק לעבט מיט זיין אמונה.

מיט אַ מאָל איז מן וויב שלאָף געוואָרן, אַנגעהויבן האָט זיך עס מיט אַ קלייניקייט, אַ גריזל אויף דער ברוסט, נאָר זי האָט, אַ פנים, נישט געהאַט קיין יאָרן, כ'האָב אויסגעגעבן אויף איר אַ פֿאַרמעגן, כ'האָב פֿאַר-געסן צו זאָגן, אָז כ'האָב שוין דעמאָלט געהאַט אַ בעקער פֿאַר זיך און מ'האָט מיך שוין געהאַלטן אין פֿראַמפֿאַל פֿאַר אַ שטיקל נגיד, יעדן טאָג איז געקומען דער רופֿא, וווּ אַ פּשוט-מאַכערין האָט מען זי געבראַכט צו מיר, מ'האָט געפֿלט, געשטעלט פּיאָווקעס, באַנקעס, מ'האָט אַפֿילו געבראַכט אַ דאָקטער פֿון לובלין, נאָר ס'איז געווען צו שפּעט, פֿאַרן טויט רופֿט זי מיך צו צום בעט און זאָגט; גימפל, זי מיר מוחל, זאָג איך; וואָס האָב איך דיר מוחל צו זיין? ביסט געווען אַ געטרע וויב, זאָגט זי; וויי, גימפל, כ'האָב דיך געבעדן מיאוס גענאַרט, אַלע יאָרן, כ'ווייל אַוועק צו גאט ריין, זי ווייס, אָז די קינדער זענען נישט דינע, ווען מ'דערלאַנגט מיר מיט אַ שטאַנג איבערן קאַפּ, וואָלט איך נישט אַווי צעמישט געוואָרן, וועמענס זענען זיי? — פֿרעג איך, כ'ווייס נישט, זאָגט זי, ס'זענען געווען אַ סוד, נאָר

"שמע, גימפל, היא אומרת, צא החוצה אל הצריך וראה בשלומה של העז. נראה שהיא חולה."

ובאמת שכחתי לספר, שהיתה לנו עז, וברגע שאמרה לי שהעז חולה, מיהרתי לצאת אל החצר, כרייה טובה היא העז, ונפשי נקשרה בה כאילו אדם היא.

כרגלים כרשלות הלכתי אל הצריך ופתחתי את הפשפש. והנה העז עומדת לה על ארבע רגליה. אני ממשש את גופה, מושך בקרניה, נוגע בעטיניה. ואיני רואה בה שום פגע. ודאי מילאה כרסה בקליפת עץ, אומר אני בלבי.

"לילה טוב, עזונת, אני אומר, היי כריאה ושלמה."

והכרייה האילמת משיבה לי:

"מה-ה-ה-ה."

כאילו אמרה בלשון בני-אדם:

"ישו כוח."

אני חוזר וְרואה, שהשוליה נעלם כלא היה.

"היכן הבחור?" אני שואל.

"איזה בחור?" מחזירה אשתי שאלה.

"מה זאת אומרת?" אני אומר. "השוליה הרי ישנת עמו."

"הלוואי כל מה שחלמתי הלילה הזה והלילה שלפניו, קוראת אשתי, ייחול על ראשך ועל נפשך. אין זאת, היא אומרת, "אלא שנכנסה כך רוח ומסמאת את עיניך. יצור נתעב, היא צועקת, "חולה-נפילה, רוח-רפאים, אדם חסרת-תוכחה, צא והסתלק מכאן, נלא אצווה בקול-קולות עד שכל יושבי פראמפול ייעורו משנתם."

ולפתע-פתאום קופץ אחיה מאחורי הכירים ומטיח אגרופו בעורפי. סבור הייתי, ששיכר את מפרקתי. לבי אמר לי, שטעות גדולה טעיתי, ואמרתי לה:

"אל תקימי מהומה. איני חסר אלא שיצא לי שם של מי שיש לו עסק עם החיצונים, איש לא יגע בלחם שאני אופה."

קיצורו של דבר, אך בקושי הרגעתי אותה.

"ובכן, היא אומרת, מספיק רדי. עלה על המיטה וחסל!" למחרת לחשתי דבר-סוד באוזנו של השוליה:

"שמע, אני אומר, כך וכך קרה... מה אתה אומר?"

הוא מסתכל בי כאילו נפלות מן הגג.

"חי נפשי, הוא אומר, מוטב שתלך אל רופא או מרפא בלחשים. חוששני, הוא אומר עוד, "שנתבלבלה דעתך, אבל מלה לא אוציא מפי". וכך היה.

לא אאריך בדברים אלא אומר: למעלה מעשרים שנה חייו יחד אשתי ואני, ושישה ילדים ילדה לי: ארבע בנות ושני בנים, וכל אותם ימים אירעו כל מיני מעשים, אבל אני לא ראיתי ולא שמעתי. האמנתי ותו לא.

פעם אחת אמר לי הרב:

"אם אתה מאמין, אשריך טוב לך, ככתוב: 'צדיק כאמונתו יחיה.'"
לפתע-פתאום חלתה אשתי. הכול החל ברבר פעוט — פצע קטן על השד. אבל דומה שלא נותרו לה עוד ימים רבים לחיות. הון תועפות הוצאתי עליה. ועוד שכחתי לומר, שבאותם ימים כבר היתה לי מאפייה משלי, ויצא שמי כפראמפול כאדם אמיד. כל יום-יום נכנס רופא אל ביתנו, וכל מכשפה שמצאו הביאה אצלי. עלוקות קבעו על גופה וכוסות-רוח. אף הביאו רופא מלובלין, אלא שאיחרו את המועד. קודם מיתחה קראה לי אל מיתתה ואמרה לי:

"מחול לי, גימפל."

אמרתי לה:

"מה יש לי למחול לך? אשה נאמנה היית."

אמרה לי:

"אוי ויי, גימפל, כמה מגונה היתה התנהגותי כל השנים. הולכתי אותך שולל, ועכשיו רצוני לכבד טהורה לפני המקום. הווי ידוע לך, הבנים לא שלך הם."

אילו מטיל-ברזל הטיחו על ראשי, לא הייתי נרעש כל-כך כמו שהרעיי שוני דבריה.

"של מי הם?" אני שואל.

"איני יודעת, היא אומרת, 'היו הרבה... אבל לא שלך הם.'"

דינע זענען זיי נישט. און אזוי ווי זי רעדט, טוט זי א פארווארף ס'קעפל, א פארגלאץ די אויגן און ס'איז אויס עלקע. אויף די וויסע ליפן איז געבליבן א שמייכל. ס'דוכט זיך מיר, אז זי זאגט טויטערהייט: כ'תאב אפגענארט גימפלען. דאס איז געווען דער תכלית פון מנעע פאָרשניטענע יארן...

ד

איין מאָל בין נאָכט, נאָך דער שיכע, ווען כ'בין געלעגן אויף די זעק און געדרימלט, איז געקומען צו מיר יענער פאָרשוין, טאָקע דער יצירהרע אַליין, און זאָגט צו מיר: גימפל, וואָס שלאָפסטו? זאָג איך: וואָס זאָל איך טאָן? עסן קרעפלעך? זאָגט ער: אַז די גאַנצע וועלט נאַרט דין, נאָר דו די וועלט. זאָג איך: ווי אַזוי קאָן איך אָפנאַרן אַ וועלט? ענטפֿערט ער: זאַמל אָן יעדן טאָג אַן עמער השתנה און בין נאָכט טו עס אַרײַן אין יוירעכץ, זאָלן זיי, זאָגט ער, פֿרעסן אומריינקייט, די פֿראַמפּאַלער זוכמים. זאָג איך: וואָס איז מכוח יענער וועלט? זאָגט ער: ס'איז נישטאָ קיין יענע וועלט, מ'האַט דיר אַנגעזעענע אַ קאַץ אין בויך, נו, זאָג איך, און אַ גאַט איז דאָ? זאָגט ער: ס'איז קיין גאַט אויך נישטאָ, וואָס זשע, זאָג איך, איז יאָ דאָ? זאָגט ער: אַ טיפֿע בלאָטע, ער שטייט מיר פֿאַר די אויגן, דער בעל-דבר: מיט אַ ציגנבערדל, מיט הערנער פֿון אַ באַק, מיט לאַנגע ציין און אַ וויידל, דערהערט אַזוינע ווערטער, האָב איך אים געוואָלט אַנכאַפּן בײַם עק, נאָר כ'האַב מיך אַראָפּגעקוילערט פֿון די זעק מעל און שווער נישט צעבראַכן אַ ריפּ, כ'האַב גראַד געדאַרפֿט טאָן מײַן באַדערפֿעניש און דאָ דערזע איך ס'גרויסע טייג און ס'בעט זיך ממש: טו עס אָפּ, בקיצור כ'האַב מיר געלאָזט איבערערעדן. פֿאַר טאָג איז געקומען דער געזעל, מיר האָבן אויס-געקענטן די ברייטלעך, באַשאַטן מיט קימל און אַרײַנגעזעצט. דערנאָך איז דער יונג אַוועק און איך בין געבליבן זיצן אין גרוב בײַם אַויוון, אויף אַ הויפֿן שמאַטעס, נו, טראַכט איך, האָסט נקמה גענומען, גימפל, פֿאַר אַלע ביונות, אין דרויסן האָט געקאַקט דער פֿראַסט, נאָר דאָ איז געווען וואַרעס, ס'האַט געגליט אין פנים, כ'האַב אַנגעבעיגן דעם קאַפּ און בין אַנטדרימלט געוואָרן.

ווי כ'שלאַף אַנן, קומט מיר צו הלום עלקע, אַנגעטאָן אין תכריכים, און טוט אַ רוף: וואָס האָסטו אָפּגעטאָן, גימפל? זאָג איך: ס'איז אַלץ דין שולד, און הייב אָן צו וויינען. זאָגט זי: דו תם, און אַן עלקע איז פֿאַלש, איז שוין אַלץ ליגן? איך אליין האָב אויך קיינעם נישט אָפּגענאַרט אַחוץ מיך אליין, כ'צאַל פֿאַר אַלץ, גימפל! מ'שענקט דאָרט גאַרנישט! כ'טו אַ קוק אויף איר פנים: שוואַרץ ווי ייל, באַלד האָב איך מיך אויפֿגעכאַפט, אַ לאַנגע ווייל בין איך געבליבן זיצן אַ פֿאַרשטומטער, כ'האַב געפֿילט ווי אַלץ הענגט אויף דער וואַגשאַל, איין טריט — און כ'פֿאַרליר עולם-הבא, אָבער גאַט האָט מיר געהאַלפֿן, כ'האַב אַ כאַפּ געטאָן די לאַפעטע, אַרויס-גערוקט אַלע לאַבנס, זיי אַרויסגעטראָגן אויפֿן הויף און גענומען גראַבן אַ גרוב אין דער געפֿרוירענער ערד, דערוועלט קומט אָן מײַן יונג, באַלעבאַס, זאָגט ער, וואָס טוט איר? און ער ווערט בליך ווי אַ מת, ס'איז אַלץ רעכט, זאָג איך, און כ'באַגראַב פֿאַר זײַנע אויגן ס'גאַנצע געבעקס, דערנאָך בין

איך אַוועק אַהיים, אַרויסגענומען פֿון באַהעלטעניש ס'פעקל פּאַפּירגעלט און צעטיילט צווישן די קינדער, כ'האַב הענט בין נאָכט, זאָג איך, געווען אַזער מאַמען, זי ווערט נעבעך גוט פֿאַרשוואַרצט, זיי זענען געוואָרן אַזוי פֿאַרבליפֿט, אַז זיי האָבן נישט געקאַנט קיין וואַרט אַרויסרעדן, זײַט געזונט, זאָג איך צו זיי, און פֿאַרגעסט, אַז ס'איז געווען אַ מאָל אַ גימפל, איך טו אָן מײַן טויליק, אַ פֿאַר שטיוול, נעם דעם טלית-זאַק אין איין האַנט, דעם שטעקן — אין דער אַנדערער, און קוש די מוזה, ווען די לײַט האָבן מיך דערזען אין גאַס, זענען זיי שטאַרק פֿאַרהיידוּשט געוואָרן, וווּ גייט איר ערגעץ? — פֿרעגן זיי מיך, און איך ענטפֿער: כ'גיי אין דער וועלט אַרײַן, און אַזוי בין איך אַוועק פֿון פֿראַמפּאַל.

ווערד היא מדברת, נשמט ראשה, נודגו עיניה, ולא היתה עוד אלקה. על שפתותיה החיוורות נשתייר חיוך. ודומה היה עלי, שבמיתתה היא אומרת: "הולכתי שולל את גימפל, וזאת היתה תכלית חיי הקצרים..."

ד

לילה אחד, לאחר השבעה, בעוד אני שרוע לי על השקים, מתנמנם, בא אלי יצר הרע בכבודו ובעצמו ואמר לי: "גימפל, מה לך כי תישן?" אמרתי לו: "ומה אעשה, אוכל לביבות?" אמר לי: "אם כל העולם משטים בך, קום ושטה אתה בעולם." אמרתי לו: "כיצד אוכל לשטות בעולם?" אמר לי: "כל יום ויום מלא כד במי-רגלים ובלילה שפוך אותו אל תוך העיסה." אמרתי לו: "ומה על העולם הבא?" אמר לי: "אין עולם הבא. שיטו בך." "נה, אני אומר, 'ובורא עולם יש?'" אמר לי: "לא, גם בורא עולם אין." "אם כן, אני אומר, 'מה יש?'" "טיץ עמוק."

והוא עומד לנגד עיני, אותו בעל-דבר: זקנקן לו של תיש, שיגים ארוכות ודנב. מאחר ששמעתי דיבורים שכאלה יוצאים מפיו, ביקשתי לתפוס בזנבו, אבל מערתי ונתלגלתי על שקי-הקמח וכמעט שברתי צלע. אחר-כך הצטר רכתי להטיל את מימי, והנה אני רואה את העיסה הגדולה, ודומה היה עלי שהיא מתחננת ממש: "אנא, עשה אותו מעשה." קיצורו של דבר — נתפתיתי, עם דמדומי-שחר בא השוליה, לשנו את הבצק לכיכרות, בוקנו עליהן זרעוני פרווה והכנסנון לתנור. אחר-כך הלך השוליה, ואני ישבתי לי בגומחה אצל התנור על ערמה של סמרטוטים, ובכך, אני מהרהר ביני לביני, נקום נקמתך, גימפל, על כל העלבונות והבוזונות. בחוץ בודק הכפור, ואילו עלי-ד התנור חם. פני להטות. אני משפיל את ראשי ומתנמנם.

והנה באה אלי אלקה בחלומי, לבושה תכריכים, והיא קוראת: "מה עשית, גימפל?" אמרתי לה: "את אשמה בכל." אמרה לי:

"אי לך, תם שכמותך. ומה אם אלקה בוגדנית, וכי כל העולם כולו בוגדני אף הוא? לא הולכתי שולל איש אלא את עצמי, ועכשיו אני משלמת על הכול, גימפל, אין נוהגים כאן על-פי מידת הרחמים." מסתכל אני בפניה, והן שחורות כפחם. מיד ננעתי. שעה ארוכה ישבתי מחריש, לבי אומר לי, שהכול מוטל על כך המאזנים. צעד מוטעה אחד — ואין לי חלק לעולם הבא. אבל האל היה בעזרי, מיד תפסתי במרדה, ודיתי את כל הכיכרות, הוצאתי אל התצר והתחלתי חופר בור באדמה הקפואה. בינתים חזר השוליה. "מה אדוני עושה?" שאל. פניו החווירו כפני מת. "יודע אני מה אני עושה," אני אומר וקובר את כל הכיכרות לנגד עיני. אחר-כך הלכתי אל ביתי, הוצאתי מן המחבוא אוצר מטבעות שהיה לי וחילקתי אותן בין הבנים. "הלילה," אני אומר, "ראיתי את אמכם. עולמה חשך עליה, ברייה עלובה."

מרוב תרדמה לא יכלו לפתוח את פיהם.

"היו שלום," אני אומר להם, "ושכחו שהיה גימפל בעולם."

לובש אני את מקטורני, נועל את מגפי, נוטל את תיק-הטלית ביד אחת
ואת מקלי באחרת ונושק את המזוזה. משראו אותי הבריות מהלך לי ברחוב
תהו ותמהו.

"לאן אתה הולך?" הם שואלים אותי.

ואני מחזיר להם תשובה:

"אל העולם הגדול."

וכך יצאתי מפראמפול.

גדדתי ברחבי המדינה, ואנשים טובים לא זנחוני. יצאו שנים ונכנסו
שנים, ואני כבר זקן ושערי לבן. הרבה מעשיות שמעתי, שקרים וכדוות, אבל
ככל שהזקנתי נוכחתי לדעת, שבעצם אין כלל שקרים. אם לא היה
מעשה זה או אחר בהקיץ, היה בחלום; אם לא אירע לחילק, אירע לבילק.

אם לא היום — מחר, בשנה הבאה ואפילו בעוד מאה שנה. מאי נפקא
מינה? לא פעם אחת שמעתי מעשה ואמרתי בלבי: "לא ייחכן", ולא עברה
שנה או שנתיים והנה אני שומע שאותו מעשה אירע במקום אחר. אפילו
בדוטה יש בה ממש. וכי מרדע אחד בודה בדוטה זו ואחד בדוטה זו?
הואיל ואני מחזר על הפתחים ואוכל על שולחן אחרים, תכופות עלי
לספר מעשיות, דברים שלא היו מעולם, מעשה כשד, ברוח, במכשף.
בטחנתירות, בעורבא פרח. הפעוטות רודפים אחרי:

"סבא, ספר לנו סיפור."

עתים הם מבקשים סיפור מסוים, ואני נענה להם. וכי מה איכפת לי?

פעם אחת אמר לי פעוט אחד:

"סבא, את הסיפור הזה כבר סיפרת."

חי נפשי, צדק אותו חצוף.

והוא הדין בחלומות. שנים רבות עברו מאז יצאתי מפראמפול, וכל
אימת שאני מתנמנם — שוב אני שם. ואת מי, סבורים אתם, אני רואה? את
אלקה. עומדת היא לה אצל גינית הכביסה, כמו ביום הראשון להיכרותנו.
אבל פניה זוהרות, עיניה מאירות כעיני אשה צדקה, והיא מדברת אלי
דברים מופלאים. אני ננער ושוכח הכול. אבל בשעה שאני חולם טוב לי.
את כל הקושיות היא מתרצת, ויוצא שהכול כשורה. אני בוכה ומתחנן
לפניה:

"קחיני עמך."

והיא מנחמת אותי:

"היה סבלני, גימפל. השעה קרובה יותר משאתה משער."

עתים היא מחבקת אותי ומנשקת לי ומתייפחת על צווארי, וכשאני ננער
אני חש בשפתותיה על פני ובטעם המלוח של דמעותיה.

אין ספק, שהעולם הזה עולם של שקר הוא, אבל אין בינו ובין עולם
האמת אלא פטיעה אחת. בפתח ההקדש שאני שוכב בו עומד לוח-טהרה.
הקברן מעדרו מוכן. הקבר ממתין לי. התולעים רעבות. התכריכים מונחים
בתרמילי. קבצן אחד מצפה לרשת את חבילת-הקש שמתחת לראשי. אם
ירצה השם, לכשתבוא השעה, בשמחה אלך לשם. שם הכול אמת, בלי
דרכים עקלקלות, בלי ליצנות ורמאות. ברוך המקום, ברוך הוא, שם אפילו
בגימפל לא ישטו.

איך האב געוואגט איבער דער מדינה און גוטע מענטשן האבן מיך
נישט פארלאזט. יארן זענען צוועק. כ'בין געווארן אלט און גרוי. א סך
מעשיות האב איך מיך אנגעהערט, א סך שקרים און אויסטראכטעכצער,
אבער וואס לענגער כ'האב געלעבט, אלץ מער האב איך אנגעזען, אז קיין
ליגנס זענען גארנישט פאראן. אויב עפעס געשעט נישט מיט האצמאכן, איז
מיט גרונמען, אויב נישט הננט, איז מארגן, איבער א יאר, אדער גאר
איבער הונדערט יאר. וואס איז די נפאק-מינה? נישט איין מאל ווען כ'האב
געהערט פון א טראף האב איך געקלערט: דאס קאן שוין נישט געמאלט
זיין — און ס'גייט נישט צוועק קיין יאר אדער צוויי, ווי כ'הער ס'איז
טאקע ערגעץ ווו פארלאפן. אפילו ווען א מעשה איז שוין אויסגעטראכט,
האט זי אויך א האפט. פאר וואס קלערט איינער אויס אזא זאך און דער
צווייטער — אן אנדערע?

אזוי ווי כ'גיי איבער די הנזער און עס ביי פֿרעמדע טישן, קומט מיר
אָפֿט אויס צו דערציילן מעשיות — נישט געשטויגן, נישט געפֿלויגן, מיט
א שד, א ווילקאלאק, א כישוף-מאכער, א ווינטמיל, ווייסעך-וואַס, די
קינדער יאָגן מיך אַרום: זיידעשי, דערציילט א מעשה. א מאל זאָגן זיי
מיר פֿון וואָס צו דערציילן און כ'טו זיי צוליב, א דאגה האב איך. איין מאל
זאָגט צו מיר אַ פעמפיק: זיידע, ס'איז אלץ די אייגענע מעשה. און כלעבן
ר'איז גערעכט געווען, דער שייגאץ.

אזוי איז דאָס אויך מיט חלומות. שוין אזוי פֿיל יארן ווי כ'בין צוועק
פֿון פֿראַמפּאָל, און ווי גאר כ'טו צו אן אויג — בין איך ווידער דאָרט, און
וועמען, מיינט איר, זע איך? עלקען, זי שטייט ביי דער באַליע וועש, ווי
אין ערשטן טאָג פֿון אונדזער באַגעגעניש, נאָר ס'פֿינגן שנינג, די אויגן
זענען ליכטיק, ווי ביי אַ צדקה, און זי רעדט צו מיר אויסטערלישע רייד.
ווען כ'קום אויף, האָב איך אלץ פֿאָרגעסן, אבער דערזעל איז מיר וויל.
זי פֿאַרענטפֿערט מיר אַלע קשיות און ס'קומט אויס אַז אלץ איז רעכט.
כ'זיין פֿאַר איר און בעט איר: נעם מיך צו דיר, און זי טרייסט מיך: האָב
געדולד, גימפל, ס'איז שוין נעענטער ווי ווינטער. צו מאַל קושט זי מיך,
האַלרוט מיך, וויינט אויף מנן פֿנים, און אַז כ'וועק מיך אויף, שפיר איך
אירע ליפּן און דעם געזאַלצעניגם טעם פֿון אירע טרערן.

אוןדאי איז די וועלט אַן עולם-השקר, אבער זי איז איין טריט פֿון דער
אמתער וועלט. פֿאַר דער טיר פֿון הקדש, ווי כ'ליג, שטייט ס'טהרה-ברעט,
דער קברות-ייד האָט גרייט דעם רידל, ס'קבר וואָרט, די ווערעם זענען
הונגעריק, די תכריכים ליגן ווי מיר אין דער טארבע. אן אנדער שנאָרער
וואָרט שוין אויף מנן בינטל טריווי, מערטשישעם, אַז די צינט וועט קומען
וועל איך גיין אַהין מיט פֿרייד, וואָס ס'זאָל דאָרט נישט זיין, אלץ איז וואָר
אַן פֿאַרדרייענישן, אַן לצנות און שווינדל. גאָט צו דאַנקען: דאָרט קאָן מע
אַפֿילו גימפלען אויך, נישט אַפּנאַרן.